

Asia: VN/31662/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle EU:n yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täytäntöön panemiseksi tarvittavaksi lainsäädännöksi ja laiksi kulutuspalvelujen turvallisuudesta

Kuluttajatuotteiden turvallisuutta koskevat ehdotukset

Kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain soveltamisala ja käsitteet

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi EU:n yleisen tuoteturvallisuusasetuksen täytäntöönpanemiseksi tarvittavaksi lainsäädännöksi ja laiksi kulutuspalvelujen turvallisuudesta ja lausuu seuraavaa:

Koneita koskeva Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2023/1230 on tullut voimaan, ja sen soveltaminen alkaa täysimääräisesti 20. päivänä tammikuuta 2027. Lain soveltamisen ennakoitavuuden vuoksi ja väärinkäsitysten välttämiseksi Tukes ehdottaa perusteluiden kohtaa 3.1.2 selkeytettävän HE 195/2022 vp:n kohtaa 5.1 mukaillen, miksi kuluttajakäyttöiset koneet edelleen ovat yleisen lainsäädännön piirissä, eivätkä omana säädöksenään.

Omaisuusvaaran osalta Tukes pitää kansallisen lainsäädännön supistamista noudattamaan GPSR:n soveltamisalaa hyvin perusteltuna. Resurssiensa puitteissa Tukesilla ei ole ollut mahdollisuutta valvoa tuotteiden turvallisuutta pelkästään omaisuudelle aiheutuvien vaarojen ehkäisemiseksi.

Toimijaroolien osalta Tukes esittää kuitenkin kansallisen säädöksen soveltamisalan laajennusta oikeushenkilöiden kohdalla siten, että henkilöllinen soveltamisala säilyisi samana kuin voimassa olevassa laissa. Tukes esittää, että ainakin GPSR:n jakelijaa koskevat veloitteet ulotettaisiin koskemaan myös sellaisia oikeushenkilöitä, jotka luovuttavat kulutustavaroita muussa kuin liiketoiminnan yhteydessä. Kuluttajien turvallisuuden varmistamiseksi erityisesti palautusmenettelytilanteissa, kun tuotteen on havaittu aiheuttavan vakavaa vaaraa, olisi tärkeää, että toimintavelvoite voidaan ulottaa myös esimerkiksi julkisyhteisöihin ja hyväntekeväisyysjärjestöihin. Tukesin valvontahistoriassa on ollut tapauksia, joissa esimerkiksi äitiyspakkauksen potkupuvusta on irtoavan nepparin vuoksi aiheutunut tukehtumisvaaraa. GPSR:n

mukaisesti palautusmenettely toteutetaan ensisijaisesti suoralla yhteydenotolla niille kuluttajille, joilla vaarallinen tuote on hallussaan. Äitiyspakkauksen tapauksessa potkupuuvun valmistajalla ei ole hallussaan äitiyspakkauksen saajien yhteystietoja, mutta Kelalla voi olla hyvinkin kattava rekisteri kuluttajista, joille vaarallinen potkupuuku on päätynyt. Tukes katsoo, että kansallisen säädöksen ulottaminen myös niihin toimijoihin, jotka eivät harjoita liiketoimintaa, ei vaikuttaisi tavaroiden vapaaseen liikkuvuuteen.

Yleisen tuoteturvallisuusasetuksen mukaiset markkinavalvonta- ja muut viranomaiset

Esitysluonnoksen mukaan kuluttajatuotteen markkinavalvonta lain ja yleisen tuoteturvallisuusasetuksen nojalla kuuluu sille viranomaiselle, joka valvoo kuluttajatuotteen turvallisuutta muun lainsäädännön nojalla. Tukes katsoo, että nykyistä lainsäädäntöä vastaava toimivallan jako on tarkoituksenmukainen ja mahdollistaa tehokkaan ja asiantuntevan valvonnan myös niillä tuotesektoreilla, jotka ovat kansallisesti muun viranomaisen valvonnassa.

Esitysluonnoksen mukaan silloin, kun kulutustavara ei kuulu erityislainsäädännön nojalla jonkun muun viranomaisen toimivaltaan, toimivaltaisia viranomaisia olisivat Tukes ja Tulli. Esitys vastaa nykytilaa. Tukes katsoo, että työnjako Tukesin ja Tullin välillä on osoittautunut mainittujen viranomaisten osaamisen ja resurssien käytön kannalta tehokkaaksi ja tarkoituksenmukaiseksi toimintatavaksi.

Tukes kuitenkin huomauttaa ehdotetun 4 §:n 1 ja 2 momentin sääntelyn osalta, ettei siitä käy selkeästi ilmi, miten sitä sovelletaan esimerkiksi EU:n kemikaalilainsäädännön velvoitteiden valvontaan, jotka saattavat koskea laajaa joukkoa kuluttajatuotteita, mutta valvontaviranomaisen markkinavalvonta rajoittuu vain tiettyihin vaaroihin. Tukes ehdottaa säännöksen selkeyttämistä tältä osin.

Viranomaisten tehtävät ja toimivaltuudet

Ehdotetun kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain 4 §:ssä esitetään, että Tukes toimisi markkinavalvontaviranomaisena kuluttajien käyttöön tarkoitettujen koneiden osalta. Tukes pitää tärkeänä, että ehdotetussa säännöksessä viitattaisiin ao. EU-lainsäädäntöön, jotta toimivaltuusketju pysyy katkeamattomana. Ehdotetussa laissa viitataan nyt ainoastaan konedirektiiviin 2006/42/EY (1 §), vaikka nimenomaan markkinavalvontaan sovelletaan jo EU:n uuden koneasetuksen (EU) 2023/1230 52 artiklan mukaisesti asetuksen VI lukua konedirektiivin 11 artiklan sijaan. Näin ollen koneiden markkinavalvontaan sovelletaan jo uutta koneasetusta, vaikka koneiden vaatimukset tulevat kuitenkin tällä hetkellä vielä konedirektiivistä ja ne saatetaan markkinoille konedirektiivin mukaisesti.

Tukes ehdottaa kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain 4.4 §:n uudeksi muotoiluksi seuraavaa:

”Turvallisuus- ja kemikaalivirasto on koneista ja Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2006/42/EY ja neuvoston direktiivin 73/361/ETY kumoamisesta annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2023/1230 tarkoitettu markkinavalvontaviranomainen kuluttajien käyttöön tarkoitettujen koneiden osalta.”

Tukesin havaintojen mukaan ehdotetusta kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetusta laista puuttuu nykyistä kuluttajaturvallisuuslain 33 §:ää vastaava säännös. Vaikka nykyisen kuluttajaturvallisuuslain 33 § on säädetty erityisesti kuluttajapalvelujen valvontaa varten, GPSR:n uudet vaatimukset talouden toimijoiden sisäisistä menettelyistä, erityisesti 14 ja 15 artikla, mahdollistavat myös kulutustavaroiden osalta sellaisen valvonnan, jossa tehdään tarkastuksia toimijoiden sisäisiin menettelyihin. Tästä syystä nykyinen 33 § soveltuisi hyvin myös GPSR:n noudattamisen valvontaan. Tukes ehdottaa lisättäväksi kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain 6 §:ään neljännen momentin, jonka mukaan Turvallisuus- ja kemikaalivirasto voi periä toiminnanharjoittajalta maksun velvoittavan päätöksen noudattamista koskevasta tarkastuksesta valtion maksuperustelain mukaisesti.

Tukes katsoo, että kuluttajatuotteiden turvallisuudesta ehdotetun lain 8 § on sisällöltään hyvä, sillä on tarpeen täsmentää kansallisesti, että yleisen tuoteturvallisuusasetuksen 26 artiklassa jäsenvaltioille osoitetut tehtävät säädetään nimenomaan markkinavalvontaviranomaisten tehtäviksi. Tukes kuitenkin pitää tärkeänä, että 8 §:n otsikkoa täsmennettäisiin niin, että se koskee nimenomaan Safety Gateissa tehtäviä ilmoituksia, jotta sääntely olisi mahdollisimman selkeää suhteessa markkinavalvontalain 27 §:ään, joka on otsikoitu samalla tavalla. Tukesin ehdotus 8 §:n uudeksi otsikoksi on yleisen tuoteturvallisuusasetuksen 26 artiklan otsikkoa mukaillen ”Vaarallisia tuotteita koskevat ilmoitukset Safety Gate -pikahälytysjärjestelmän kautta”.

Myös voimassa olevassa markkinavalvontalain 27 §:ssä säädetään komissiolle ilmoittamisesta. Pykälän 1 momentti koskee sen perusteluista ilmenevällä tavalla NLF-päätökseen 768/2008/EY mukautetuilla sektoreilla suojalausekeilmoitusten (ns. SFG-ilmoitus) tekemistä komissiolle ja muille jäsenvaltioille. Voimassa olevan lain 27 § 1 momentissa SFG-ilmoitusten tekeminen säädetään kaikkien lakia soveltavien markkinavalvontaviranomaisten tehtäväksi. Tämä velvoite on ristiriidassa EU-lainsäädännön kanssa, sillä vain osassa EU:n tuotesäädöksistä säädetään SFG-ilmoitusten tekemisestä NLF-mallin mukaisesti (ns. NLF-mukautetut säädökset). Tämän esityksen mukaisessa markkinavalvontalain soveltamisalassa on kuitenkin sektoreita, joiden EU-tuotesäädöksissä ei säädetä SFG-ilmoitusten tekemisestä NLF-mallin mukaisesti (esim. GPSR, kosmeettiset valmisteet ja kemikaalit). Näin ollen on ilmeisen tärkeää, että 27 § 1 momentti rajataan koskemaan vain sellaisia sektoreita, joiden EU-säädöksissä säädetään SFG-ilmoitusten tekemisestä NLF-mallin mukaisesti. Markkinavalvontalain soveltamisalassa on kyllä sektoreita, joiden EU:n tuotesäädöksissä säädetään myös suojalausekkeesta (kemikaalit ja kosmetiikka), mutta näissä tapauksissa suojalausekkeesta on säädetty eri tavalla kuin NLF-mukautettujen säädösten osalta. Näiden sektorien osalta suojalausekesäätely perustuu EU-asetuksiin ja kansallisiin sektorisäädöksiin, minkä vuoksi niiden

osalta suojalausekemenettelystä ei ole tarpeen säätää markkinavalvontalaissa. Näin ollen 27 § olisi tarpeellinen lähinnä NLF-mukautettujen direktiivien täytäntöönpanon kannalta.

Lisäksi Tukes pitää tärkeänä, että lainsäädännössä tehtäisiin selkeä erottelu SFG-ilmoitusten ja Safety Gate -järjestelmässä tehtävien ilmoitusten välille. Tämän vuoksi Tukes ehdottaa, että myös markkinavalvontalain 27 §:n otsikkoa täsmennettäisiin niin, että siitä ilmenee pykälän koskevan nimenomaan SFG-ilmoituksia.

Esityksessä ehdotetaan markkinavalvontalain 27 §:ään myös uutta 3 momenttia (säädoskohtaisissa perusteluissa puhutaan virheellisesti uudesta 4 momentista, sillä voimassa olevassa 27 §:ssä on ennestään vain 2 momenttia). Tukes katsoo, että ehdotettu 3 momentti ei ole informatiivisena viittauksena tarpeellinen ja se olisi ensisijaisesti poistettava, sillä ehdotetun 3 momentin sanamuodosta ja sen perusteluista saa sellaisen kuvan, että 27 §:n 1 momentti ei koskisi kuluttajatuotteita, vaan kuluttajatuotteita koskevasta ilmoittamisesta säädettäisiin muualla. On erityisen tärkeää, ettei kansallisesta lainsäädännöstä saa sellaista kuvaa, että SFG- ja Safety Gate-ilmoitukset olisivat vaihtoehtoisia, sillä EU-lainsäädännön perusteella nämä ilmoitukset ovat rinnakkaisia. Tietyissä EU-lainsäädännössä säädettyissä tilanteissa tulee tehdä siis molemmat ilmoitukset, eivätkä ne ole riippuvaisia toisistaan. Tiettyjen kuluttajatuotteiden (esim. lelut ja sähkölaitteet) osalta on siis tietyin edellytyksin tehtävä sekä SFG- että Safety Gate -ilmoitus. Lisäksi Tukes ehdottaa ensisijaisesti poistettavaksi myös 27 §:n 2 momentin informatiivisen viittauksen, sillä markkinavalvonta-asetuksen 20 artikla koskee nimenomaan Safety Gate -järjestelmässä tehtäviä ilmoituksia. Mikäli informatiivinen viittaus liittyy Safety Gate -järjestelmässä tehtäviin ilmoituksiin halutaan säilyttää, tulisi se muotoilla selkeästi niin, että siinä viitataan nimenomaan Safety Gate -järjestelmässä tehtäviin ilmoituksiin (ks. alla Tukesin ehdottama 2 momentti).

Tukes ehdottaa markkinavalvontalain 27 § uudeksi muotoiluksi seuraavaa:

”27 § Suojalausekeilmoitukset

Niillä tuotesektoreilla, joita koskevassa Euroopan unionin yhdenmukaistamislainsäädännössä suojalausekemenettelystä on säädetty Euroopan Parlamentin ja neuvoston päätöksen N:o 768/2008/EY, tehty 9 päivänä heinäkuuta 2008, tuotteiden kaupan pitämiseen liittyvistä yhteisistä puitteista ja päätöksen 93/465/ETY kumoamisesta (NLF-päätös) mallin mukaisesti, markkinavalvontaviranomaisen on viipymättä ilmoitettava 16–19 a §:n nojalla tekemästään päätöksestä Euroopan komissiolle ja muille Euroopan unionin ja Euroopan talousalueen jäsenvaltioille. Kansallisiin toimenpiteisiin sovelletaan muutoin, mitä suojalauseke- ja suojamenettelystä säädetään Euroopan unionin lainsäädännössä.

[Markkinavalvontaviranomaisen velvollisuudesta tehdä ilmoituksia vakavan riskin aiheuttavista vaarallisista tuotteista Safety Gate -pikahälytysjärjestelmässä säädetään markkinavalvonta-asetuksen 20 artiklassa, yleisen tuoteturvallisuusasetuksen 26 artiklassa ja kuluttajien turvallisuudesta annetun lain (xx/202X) 8 §:ssä.]”

Seuraamussääntely

Ehdotetun lain kuluttajatuotteiden turvallisuudesta 11 § 2 momentissa säädettäisiin, että seuraamusmaksua ei saisi määrätä, jos teosta on kulunut yli kaksi vuotta. Tukes toteaa, että osa laiminlyönneistä, joihin seuraamusmaksua voitaisiin soveltaa, ovat luonteeltaan sellaisia, että ne voivat kestää pitkiäkin aikoja. Siksi Tukes esittää, että lainkohtaa täsmennettäisiin siten, että teon päättymisestä on kulunut kaksi vuotta.

Muut asiat

Tukes ehdottaa, että kuluttajatuotteiden turvallisuudesta annetun lain osalta perusteluihin lisättäisiin erillinen lyhyt tekstiosuus siitä, miten tuoteturvallisuusasetusta ja jatkossa siis yleistä tuoteturvallisuussääntelyä sovelletaan harmonisointeihin tuotteisiin. Lyhyt, kokoava kuvaus selkeyttäisi sitä, mikä on tuoteturvallisuusasetuksen suhde harmonisoituun sektorilainsäädäntöön ja miten se tulee ottaa sektorilainsäädännön tulkinnassa huomioon. Lisäksi selvyuden vuoksi olisi hyvä kuvata, ovatko ne tuoteturvallisuusasetuksen kohdat, joita sovelletaan myös harmonisoiduilla sektoreilla, suoraan sovellettavia. Perusteluissa olisi myös tarpeen maininta, mitä tuotteita tarkoitetaan perusteluissa käytetyllä termillä ”tuoteturvallisuusasetuksen soveltamisalaan kuuluvat tuotteet”. Tuoteturvallisuusasetuksen 2 artiklan mukaan myös harmonisoidut tuotesektorit kuuluvat asetuksen soveltamisalaan tietyiltä osin.

Esitysluonnoksen kohdan 4.1.1. toiseksi viimeisen kappaleen mukaan ”Turvallisuus- ja kemikaalivirasto olisi jatkossakin lain valvontaviranomainen. Viranomaisen toimivaltuuksia ja valvontakeinoja koskevat säännökset päivitetäisiin vastaamaan aiempaa paremmin nykyistä valtakunnallista valvontamallia. Uutena valvontaoikeutena valvontaviranomaiselle esitettäisiin oikeutta onnettomuuden tutkimiseen.” Tukesin katsoo, että olisi tarpeen täsmentää, kumpaan lakiin uusi valvontaoikeus lisättäisiin.

Ehdotetun lain 7 §:n 5 momentin säännöskohtaisissa perusteluissa esitetään, että ”Markkinavalvontaviranomaisen on viime kädessä varmistettava, että riskin poistamiseksi tehdään kaikki tarvittavat toimet.” Väärinkäsitysten välttämiseksi Tukes ehdottaa lausetta muutettavaksi pakkokeinojen tarkoitusta vastaavaan muotoon seuraavasti: ”Markkinavalvontaviranomaisen on voitava varmistaa, että riskin poistamiseksi tehdään kaikki tarvittavat toimet.”

Esitysluonnoksessa ei ehdoteta kumottavaksi kansallista asetusta elintarvikkeita jäljittelevistä vaarallisista tuotteista (359/1991), joka perustuu direktiiviin 87/357/ETY. Yleinen tuoteturvallisuusasetus kumoaa edellä mainitun direktiivin, minkä vuoksi myös kansallinen asetusta olisi kumottava.

Tukes pitää hyvänä ja tarpeellisenä ehdotuksena kumota nykyisen kuluttajaturvallisuuslain nojalla annettu valtioneuvoston asetus formaldehydin enimmäismääristä eräissä tekstiilituotteissa (233/2012).

Tukes kiinnittää huomiota kemikaalilain 5 §:n 2 momentin muuttamista koskevaan ehdotukseen. Tukes pitää tärkeänä, että kemikaalilainsäädännön ja kuluttajaturvallisuuslainsäädännön suhteesta säädettäisiin jatkossakin kemikaalilaissa, koska nyt tehtävällä muutoksella ei ole tarkoitus kumota kaikkea päällekkäistä sääntelyä kemikaalilainsäädännön puolelta. Tämän vuoksi 5 §:n 2 momenttia tulisi vielä täsmentää ehdotetusta.

Kulutuspalvelujen turvallisuutta koskevat ehdotukset

Kulutuspalvelujen turvallisuudesta annetun lain soveltamisala ja käsitteet

-

Kulutuspalvelun turvallisuuden arviointi

Ehdotetun lain 3 §:n 2 momentin 4 kohdassa mainitut ”käytännesäännöt” on vaikeasti tulkittava termi, jota ei ole tarkennettu perusteluissa. Käytännesääntö-termin sijasta Tukes ehdottaa esim. termiä ”muut ohjeet ja säännöt”. Perusteluissa tätä voisi tarkentaa viittaamalla esim. lajiliittojen ja muiden kattojärjestöjen julkaisemiin ohjeisiin ja sääntöihin. Käytännesääntö-termi on käytössä tietyillä sektoreilla, joista esimerkiksi tietosuoja-asetuksen osalta käytännesääntöjen asema on virallisempi Tietosuojavaltuutetun toimiston arvioidessa ja hyväksyessä tai hylätessä toimialan tekemät käytännesääntöluonnokset. Kulutuspalvelujen turvallisuuden kohdalla tällaista menettelyä ei ole, ja siksi ”muut ohjeet ja säännöt”-termi kuvaisi näiden ohjeiden asemaa paremmin valvontaviranomaisen ohjeiden rinnalla.

Palveluntarjoajan velvollisuudet ja niiden riskiperusteinen soveltaminen

Ehdotetun lain 4 §:n säännöskohtaisten perustelujen osalta Tukes ehdottaa perustelutekstin esimerkkiä ”köysirataohjelmapalvelun köysiradan alla kulkevat henkilöt” korvattavaksi esim. ”seikkailuratapalvelun radan alla kulkevat henkilöt. Köysiratalaitteistojen turvallisuutta koskee omat säädöksensä, jotka ovat kuluttajaturvallisuuslainsäädäntöön nähden erityissääntelyä.

Ehdotetun lain 6 §:ssä otetaan muista pykälistä poiketen kantaa palvelujen sisältöön ja tiettyjen vaarojen vakavuuteen. Tukes katsoo, että pykälän 2 momentin luettelo on ongelmallinen ainakin kahdesta syystä. Ensinnäkin luetteloiden laatiminen kattaviksi ja aukottomiksi on vaikeaa. Ne myös vanhenevat nopeasti. Nyt luettelosta puuttuvat esimerkiksi äärimmäisistä lämpötiloista aiheutuvat vaarat. Toisaalta vaarojen luokittelu kategorisesti vakaviksi on mutkikasta. Esimerkiksi kaikki eläimistä tai ihmiskehoon kohdentuvista hyvinvointipalveluista aiheutuvat vaarat eivät ole vakavia. Yksityiskohtainen vaaraluettelo todennäköisesti ohjaisi palveluntarjoajien käsityksiä ja toimenpiteitä sekä heikentäisi syvällistä oman toiminnan arviointia uusien vaarojen tunnistamisen näkökulmasta. Toisaalta luettelo lisäisi tarvetta perustella luettelon ulkopuolelle jäävien vaarojen merkitystä ja arviointitarvetta. Toisekseen luettelo on ongelmallinen riskienhallinnan periaatteiden näkökulmasta. Palvelussa voi lähtökohtaisesti olla vakaviakin vaaroja, mutta palveluntarjoajan on huolehdittava, että niistä aiheutuvaa riskiä pienennetään hyväksyttävälle tasolle. Hyvällä suunnittelulla ja toimenpiteillä vakaviakin vaaroja voidaan pienentää hyväksyttävälle tasolle ja palvelu voidaan toteuttaa turvallisesti. Luettelo ei siten ota huomioon vaarojen toteutumisen todennäköisyyksiä tai

palveluntarjoajan toteuttamia turvallisuustoimenpiteitä, jotka viimekädessä vaikuttavat siihen, minkä suuruinen lopullinen riski on ja mikä merkitys vaaroilla on palvelun turvallisuuden näkökulmasta.

Luettelon merkitys säännöstopisena ja sen tuoma hyöty jäävät epäselväksi. Tukes ehdottaa, että kyseinen luettelo poistetaan laista. Sanalistamainen ohjeistus palvelun vaarojen tunnistamiseen ja riskien arviointiin sopisi Tukesin arvion mukaan paremmin osaksi Tukesin laatimaa viranomaisohjeistusta, jossa asiaa voitaisiin ohjeistaa ja perustella kattavammin ja joka olisi helpommin päivitettävissä kuin vastaava kirjaus lakiin. Lisäksi ehdotetun lain 9 §:ssä huomioidaan jo riittävästi palvelun erityispiirteet ja olosuhteet ja sen 1 kohdan palvelun tyyppiä ja luonnetta koskevissa perusteluissa (s. 54) viitataan jo riittävästi palvelussa esiintyvien merkittävien vaarojen huomioimiseen.

Ehdotetun lain 7 §:n osalta Tukes toteaa, että verrattuna muihin pykälän 1 momentin kohtiin, valvontaa koskevaa kohtaa 5 kuvataan perusteluissa lyhyesti ja vähemmän yksityiskohtaisesti. Tukes ehdottaa kohtaa täydennettäväksi viittaamalla henkilökunnan tekemän valvonnan lisäksi myös kameroilla ja muilla teknisillä järjestelmillä tehtävään valvontaan, mikä yleistyy palveluissa koko ajan. Tukes ehdottaa lisäykseksi seuraavaa: ”Valvonnan voisi toteuttaa henkilövalvontana tai kameravalvontana tai muilla teknisillä valvontajärjestelmillä. Joissakin palveluissa pelkkä kameravalvonta ei ole riittävä tapa varmistua siitä, että henkilökunta pääsee riittävän nopeasti puuttumaan palvelussa havaitsemaansa vaaraan tai ehtii palvelun käyttäjien avuksi esim. hätätilanteissa.”

Edelleen ehdotetun 7 §:n osalta Tukes toteaa voivansa nykyisen kuluttajaturvallisuuslain perusteella puuttua palveluntarjoamisen yhteydessä käytettyyn markkinointimateriaaliin, mikäli siinä on annettu turvallisuuden kannalta harhaanjohtavaa tietoa, kuten kuva palvelussa käytettävien henkilönsuojainten tarpeesta (esimerkiksi ratsastaja ilman kypärää). Tämä on perustunut lain huolellisuusvelvollisuuden ja hallituksen esityksen perustelutekstiin: ”Huolellisuusvelvollisuuden laajassa mielessä kuuluu myös, että toiminnanharjoittajan on annettava markkinoinnissaan kuluttajille ja kuluttajiin rinnastettaville henkilöille tarvittavat tiedot, jotta he pystyvät arvioimaan kulutustavaroihin ja kuluttajapalveluksiin liittyvät vaarat. Valvontaviranomainen voi vaatia, että toiminnanharjoittajat antavat kuluttajille sopivalla tavalla tavaraan tai palvelukseen liittyvän vaaran torjumisen tai ehkäisemisen kannalta tarpeellisia käyttö- tai toimintaohjeita, varoituksia tai muuta tietoa”. Tukes ehdottaa lisättäväksi 7 §:n 1 momentin 4 kohdan osalta perustelutekstiin seuraavaa: ”Tietojenantovelvollisuuden kuuluu laajassa mielessä myös, että markkinoinnissa ei saa antaa harhaanjohtavia tietoja turvallisuuteen liittyen”.

Ehdotetun lain 9 §:n osalta Tukes pitää kannatettavana, että luonnoksessa on huomioitu pykälän 3 kohdan ”kulutuspalvelun toteuttamisen olosuhde” -käsitteessä kulutuspalvelun tarjoamisen fyysisen ympäristön ohella myös palvelun sosiaalinen ja psyykinen ympäristö. Hallituksen esitysluonnoksen perustelutekstin mukaan ”Arvioinnissa otettaisiin siis tapauksen mukaan huomioon esimerkiksi sääolosuhteet, luonnonmuodot ja tilan soveltuvuus palvelun tarpeisiin. Tapauksen mukaan huomioon voitaisiin ottaa myös sosiaalisia ja psyykkisiä seikkoja, kuten kiire, stressi, ryhmäpaine ja pelko, mikäli tällaiset seikat voivat vaikuttaa kulutuspalvelun turvallisuuteen”. Tukes tulkitsee sosiaalisten ja psyykkisten seikkojen tarkoittavan tässä tapauksessa niitä tekijöitä, jotka aiheutuvat palvelun sisällöstä tai toteutustavasta. Mikäli kulutuspalvelun sosiaalisen ja psyykkisen

turvallisuuden varmistamisen halutaan kattavan laajemmin palvelun asiakkaan kokemaa turvallisuuden ja ryhmään kuulumisen tunnetta ja esimerkiksi asiakkaiden välisiä syrjimiseen, kiusaamiseen tai häirintään liittyviä tilanteita, siitä tulisi säätää tarkemmin, kuten esimerkiksi työturvallisuuslain 28 §:ssä on säädetty työnantajan velvollisuudeksi terveyttä haittaavan tai vaarantavan häirinnän ja epäasiallisen kohtelun poistamiseksi.

Ehdotetun lain 10 §:n osalta Tukes ehdottaa perustelutekstiin lisättäväksi riskien arvioinnin ohelle viittauksen palveluntarjoajan onnettomuuskirjanpidon yhteydessä havaitsemiin toistuviin samankaltaisiin onnettomuuksiin, joiden perusteella palveluntarjoaja ryhtyy turvallisuutta parantaviin toimenpiteisiin. Koska kyseistenkin onnettomuuksien voidaan katsoa olevan ennakoimattomia, niistä olisi syytä ilmoittaa Tukesiin. Onnettomuuskirjanpito on tärkeä turvallisuuden jatkuvan seurannan työkalu, ja sen kytkeminen onnettomuusilmoituksiin vahvistaisi sen lainsäädännöllistä asemaa.

Lisäksi Tukes ehdottaa 10 §:ään lisättäväksi samankaltaisen kirjanpitämismallisuuden kuin 6.3 §:ssä, 7.2 §:ssä ja 8.2 §:ssä on. Tämä velvoittaisi palveluntarjoajaa kuvaamaan kirjallisesti prosessin, joka hänellä on onnettomuudesta ilmoittamiseksi viranomaiselle. Vastaava velvollisuus on nykyisessä valtioneuvoston asetuksessa eräitä kuluttajapalveluja koskevasta turvallisuusasiakirjasta (1110/2011) 2.1 §:n 12 kohdassa, jonka mukaan palveluntarjoajan on turvallisuusasiakirjassa selvitettävä menettely kuluttajaturvallisuuslain 8 §:ssä säädetyn ilmoitusvelvollisuuden noudattamiseksi. Velvollisuus on olennainen, jotta palveluntarjoajat suunnittelisivat etukäteen menettelytavan onnettomuustilanteista ilmoittamiseen. Nykyiselläänkään ilmoitusvelvollisuutta ei noudateta kattavasti ja toisaalta ilmoitusvelvollisuuden noudattaminen liittyy ehdotetun lain 29 §:n seuraamusmaksuun, mikä entisestään korostaa palveluntarjoajan tarvetta suunnitella ja kirjata ennalta menettelytapa ko. tilanteisiin.

Valvontakeinot ja -menettelyt

Ehdotetun lain 11 §:n 3 momentissa todetaan, että valvontasuunnitelma olisi laadittava niin, että Tukesin valvonta olisi vaikuttavuudeltaan mahdollisimman kattavaa. Tukes ehdottaa sanamuodon muuttamista siten, että valvontasuunnitelma on laadittava niin, että Tukesin valvonta olisi mahdollisimman vaikuttavaa.

Seuraamussäätely

-

Muut asiat

Tukes pitää kannatettavana ja tarpeellisena luonnoksessa esitettyjä muutoksia. Lakiluonnoksessa on nykyaikaisella tavalla huomioitu turvallisuusjohtamisen ja jatkuvan parantamisen keskeisimmät periaatteet. Palveluntarjoajia koskevat vaatimukset on aiempaa selkeämmin koottu säännöstasolle. Turvallisuusasiakirjavelvoitteen korvaaminen dokumentointivelvoitteella ohjaa palveluntarjoajia toteuttamaan turvallisuusdokumentoinnin hänelle tarkoituksenmukaisella tavalla ja antaa mahdollisuuden integroida kulutuspalvelun turvallisuusasiat esimerkiksi yrityksen muihin järjestelmiin tai turvallisuussuunnitelmiin. Tukes kannattaa omaisuusvahinkojen sulkemista pois kulutuspalveluiden turvallisuutta koskevasta laista, koska omaisuus ei ole suojan kohteena EU:n

yleisessä tuoteturvallisuusasetuksessakaan ja omaisuutta suojataan varsin kattavasti muussa säädännössä.

Kutilainen Annika
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto Tukes

Hautamäki Maiju
Turvallisuus- ja kemikaalivirasto